

SOCIOKULTŪRINĖS VEIKLOS POVEIKIS KAIMIŠKOJE SENIŪNIJOJE SPRENDŽIANT COVID-19 PANDEMIJOS SUKELTAS PROBLEMAS

Jolanta Žuromskienė, Vitalija Bartuševičienė

*Utenos kolegija, Medicinos fakultetas
Maironio g. 7, Utena*

Anotacija

Sociokultūrinis darbas yra viena iš bendrųjų socialinių paslaugų. Mūsų visuomenėje tai reikšminga, nors ir nepakankamai išplėtotą socialinių darbuotojų praktinės veiklos kryptis. Vykstant įvairiems pokyčiams visuomenėje jaučiamas ne tik socialinių, bet ir kultūrinių, dvasinių paslaugų poreikis. Ypatingai tai išryškėjo Covid-19 pandemijos metu, kai socialiniai darbuotojai susidūrė su daugybe iššūkių, o neigiamus pandemijos padarinius pajuto visi žmonės. Siekiant neutralizuoti šiuos padarinius bei prevenciniais tikslais išvengti socialinių problemų, skatinti teigiamus pokyčius visuomenėje vykdomas sociokultūrinis darbas. Šiame straipsnyje siekiama atskleisti jo poveikį, sprendžiant Covid-19 pandemijos sukeltas kaimiškoje seniūnijoje gyvenančių žmonių problemas.

Reikšminiai žodžiai: sociokultūrinė veikla, Covid-19 pandemijos sukeltos problemos.

Įvadas

Temos aktualumas. Šiuolaikinė pasaulio raida kartais įvardijama kaip globalių problemų era. Demografinės, ekonominės, ekologinės, socialinės problemos lydi dabartinę visuomenę ir sukelia nemažai socialinės įtampos. Pastaruoju metu pasaulis susidūrė su Covid-19 pandemijos problema ir sudėtinga situacija išlieka iki šiol. 2019 m. pabaigoje tarp žmonių pradėjo plisti koronavirusas, o 2020 m. kovo mėnesį Pasaulinė sveikatos organizacija (PSO) paskelbė COVID-19 pandemiją. Po trijų mėnesių visas pasaulis gyveno karantino sąlygomis, medikamentų nebuvo. Pandemija laiko pasaulį įtampoje ir nors atsirado vaistų ir vakcinų, tačiau sergančiųjų ir mirusiųjų skaičiai rodo žmonijos bejėgiškumą. D. Mackenzie teigia, kad „pasaulis nebuvo pasirengęs COVID-19 pandemijai, jis nėra pasirengęs ir jokiomis kitoms pandemijoms“ (Mackenzie D., 2020, p.191). 2022 m. gegužės 15 d. duomenimis, pagal worldometers teikiamą statistiką pasaulyje koronavirusu persirgo 521 011 695 žmonių, o 6 287 995 mirė (<https://www.worldometers.info/coronavirus>)

Pandemijos rimčiausia pasekmė – sveikatos krizė, apie kurią Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) paskelbė 2020 m. sausio 30 d. „2020 m. Jungtinių Tautų organizacija (JTO) Covid-19 pandemiją įvardijo kaip visos žmonijos ekonominę ir socialinę krizę“ (Teleišienė A., Balžeikienė A., Budžytė A., Zolubienė E., 2021, p. 95). Situacija nuolat stebima ir analizuojama tarptautinių organizacijų ir šalių vyriausybių. Pavyzdžiui, situacijos stabilizavimui ir ekonomikos rėmimui centriniai bankai įvedė precedento neturinčias ekonomikos skatinimo priemones. Pandemija palietė visas svarbias žmonių gyvenimo sritis ir sferas. Vis daugiau mokslininkų ir įvairių sričių specialistų kalba apie žmonijos nuovargį nuo pandemijos, kuris sukelia daug žalos.

E. Aslam (2020) teigia, kad kovai su pandemija naudojant griežtus suvaržymus tai neigiamai atsiliepa psichologinei sveikatai, sukelia nerimą ir stresą. S. Dybey ir kt. (2020) pastebi, kad norėdami sušvelninti pandemijos plitimą, žmonės sutrikdė įprastą vaikų ir jaunuolių gyvenimą, o tai gali jiems sukelti rimtų psichologinių problemų.

Psichikos sveikatos specialistai teigia, kad žmonės jaučiasi prislėgti ir vieniši, jaučia emocinę įtampą, stresą, kas gali sukelti depresiją. Kovoje su viruso plitimu naudojant socialinį atsiribojimą, izoliaciją ir kitus suvaržymus, daroma žala žmonių fizinei ir psichinei sveikatai. Kaip teigiama Vilniaus Universiteto Covid-19 pandemijos aplinkybių poveikio tyrimo ataskaitoje, specialistai kritiškai vertina gyventojų psichologinę sveikatą šiuo pandemijos laikotarpiu, ir nurodo, kad

gyventojų sveikata pablogėjo - didelė visuomenės dalis patiria nerimą, stresą, depresiją, susiduria su įvairiomis baimėmis (2020). Tačiau reikia pripažinti, kad pandemijos tema yra nauja ir aktuali, jos poveikis mažai tyrinėtas.

Atsižvelgiant į pandemijos sukeltą krizę pasaulyje, visuomenėje atsirado daug socialinės įtampos. Siekiant ją mažinti ir padėti spręsti žmonių problemas socialinio darbuotojo vaidmuo tapo ypatingai svarbus.

Anot D. Lisauskienės ir V. Aleksienės, dabartiniame pasaulyje socialiniam darbuotojui keliami nauji reikalavimai. Autorės teigia, kad „jeigu anksčiau socialinis darbuotojas buvo orientuotas į pagalbos teikimą, dabar socialinė veikla aprėpia rekreacijos, švietimo ir auklėjimo bei bendruomenės kūrimo sritis“ (Lisauskienė D., Aleksienė V., 2016, p. 86). Covid-19 pandemijos metu socialiniai darbuotojai susidūrė su daugybe iššūkių. Pandemija koregavo teikiamų socialinių paslaugų kokybę, įvairovę, atsirado naujų teikiamų paslaugų formų (nuotolinių būdu). Keitėsi ir socialinių paslaugų gavėjų poreikiai. Teikiant socialinę pagalbą Covid-19 pandemijos metu socialiniai darbuotojai naudojo įvairius darbo būdus ir priemones. Viena jų yra sociokultūrinis darbas. Apie sociokultūrinį darbą rašė M. Spierts (2003), A. Kozlovas (2007), J. R. Šinkūnienė (2008), V. Baršauskienė, I. Leliūgienė (2001), D. Lisauskienė, V. Aleksienė (2016), E. Paulauskaitė (2018) ir kt. Tačiau straipsnio autorėms nepavyko rasti mokslinės ir metodinės literatūros, analizuojančios sociokultūrinės veiklos poveikį sprendžiant kaimiškoje seniūnijoje gyvenančių žmonių problemas.

Straipsnio objektas: sociokultūrinės veiklos poveikis kaimiškoje seniūnijoje sprendžiant Covid-19 pandemijos sukeltas problemas.

Straipsnio tikslas: ištirti sociokultūrinės veiklos poveikį kaimiškoje seniūnijoje sprendžiant Covid-19 pandemijos sukeltas problemas.

Straipsnyje keliami šie uždaviniai: atskleisti sociokultūrinės veiklos sampratą; įvertinti sociokultūrinės veiklos poveikį X rajono X seniūnijoje sprendžiant Covid-19 pandemijos sukeltas problemas.

Tyrimo metodai: Mokslinės ir dalykinės literatūros analizė atlikta siekiant atskleisti sociokultūrinės veiklos sampratą; Kiekybinis tyrimas – anketinė apklausa atlikta siekiant ištirti sociokultūrinės veiklos poveikį X rajono X seniūnijoje sprendžiant Covid-19 pandemijos sukeltas problemas. Išsami tyrimo charakteristika pateikia antroje straipsnio dalyje.

Sociokultūrinės veiklos samprata

Dabartiniame globaliame pasaulyje vis labiau jaučiamas socialinių ir kultūrinių paslaugų poreikis visuomenėje. Mus supančioje aplinkoje vykstant dideliems pokyčiams nuolat atsiranda įvairių problemų. Vykstant socializacijai, integruojantis į visuomenę ir apskritai nuo pat gimimo žmogų lydi socialinės problemos. G. Kvieskienė teigia, kad „gebėjimas kurti, tyrinėti problemą, vadovautis sveiku protu, išmintimi ir kūrybine nuostata – penkios pagrindinės pozityvios socializacijos scenarijaus nuostatos“ (Kvieskienė G., 2005, p. 28). Kaip vieną iš pozityvios socializacijos būdų galima įvardinti sociokultūrinę veiklą.

„Sociokultūrinio darbo“ sąvoka (lot. socialis – visuomeninis, lot. cultura – ugdymas, auklėjimas, angl. sociocultural work) atsirado XX amžiaus antroje pusėje ir paskatino visiškai naujo sociokultūrinio darbo studijų krypties atsiradimą. Kaip teigia R. Sakalauskienė (2011), sociokultūrinio darbo sąvoka patvirtinta 1980 metais, kai buvo teisiškai reglamentuota ir pripažinta socialinio darbo sektoriuje. XX a. pabaigoje sociokultūrinio darbo profesija įtraukta į socialinio aprūpinimo ir gerovės profesinę praktiką (Spierts M., 2003). Kaip teigia autorė „kas trokšta įgyti įvairiapusišką profesiją, turėtų tapti sociokultūriniu darbuotoju (Spierts M., 2003, p. 13). Terminą „sociokultūrinis“ sudaro du elementai, apimantys materialų (socialinį) ir dvasinį (kultūros) tikrovės supratimą. „Socialumo“ sąvoka apima viską, kas žmonėms yra bendra, o sąvoka „kultūra“ (lot. cultura – auklėjimas, ugdymas, lavinimas) apima visą tai, kas tą bendrumą formuoja (Socialinio darbo profesijos terminų žodynas, 2016).

Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme (2006), sociokultūrinės paslaugos priskiriamos bendrųjų paslaugų grupei, o Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakyme dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo pakeitimo Nr. A1-93 (2006, p. 4), sociokultūrinės paslaugos apibūdinamos kaip „Laisvalaikio organizavimo paslaugos, teikiamos siekiant išvengti socialinių problemų, mažinant socialinę atskirtį, aktyvinant bendruomenę; jas teikiant, asmenys (šeimos) gali bendrauti, dalyvauti grupinio socialinio darbo užsiėmimuose, užsiimti mėgstama veikla, vaikai – ruošti pamokas ir pan.“

V. Baršauskienė ir V. Leliūgienė teigė, kad „sociokultūrinė veikla yra specifinė bendruomeninio ugdymo sritis, sudaranti palankias sąlygas įvairios socialinės padėties, įvairių tautybių ir įvairaus amžiaus žmonėms realizuoti savo socialinius, kultūrinius, švietimo poreikius, siekiant sėkmingai integruotis į aplinką“ (Baršauskienė V., Leliūgienė I., 2001, p. 23).

„Dažnai sociokultūrinis darbas apibrėžiamas kaip socialinė paslauga, teikiama individams ar bendruomenei, siekiant jų kultūrinio ir visuomeninio veiklumo, o sociokultūrinis darbuotojas kaip žmogus, gebantis suplanuoti žmogaus laisvalaikį, organizuoti kultūrinę veiklą. Jis ne tik padeda žmogui spręsti problemas, bet skatina veikti, stiprinti kompetencijas ir rasti sprendimo būdus. Konsultacija, informacija ir tiesioginė pagalba yra svarbios socialinio kultūrinio darbo sritys“ (Baršauskienė V.; Leliūgienė I., 2001).

Sociokultūrinės veiklos tikslas – teikiant sociokultūrinės paslaugas užkirsti kelią socialinėms problemoms kilti ir įgalinti visuomenę savarankiškai jas spręsti. Kaip teigia D. Savickaitė (2006), „sociokultūrinės paslaugos – tai laisvalaikio organizavimo paslaugos, teikiamos siekiant išvengti socialinių problemų (prevencijos tikslais), kurias gaudami asmenys gali bendrauti, dalyvauti grupinio socialinio darbo ir kitoje mėgstamojoje veikloje“ (Savickaitė D. 2006, p. 12).

Įvairių šalių mokslininkai tiria sociokultūrinę veiklą bendruomenėje. Pasak olandų mokslininko M. Spierts, „Sociokultūrinės veiklos tikslas – leisti žmonėms socialiai ir kultūriškai veikti visuomenėje“ (Spierts M., 2003, p. 46). Kultūrą galima vertinti kaip socialinį procesą, kuris gali pakeisti žmonių mąstymą ir elgesį. Pastebima, kad dalyvaujant kultūrinėje veikloje, žmonės patenkina savo pagrindinius ir socialinius poreikius. Anot V. Šimkevičienės, „Sociokultūrinės veiklą sudaro rekreacijos, švietimo ir auklėjimo, meno ir kultūros, bendruomenės gyvenimo sritis“ (Šimkevičienė V., 2014, p. 3). Pasak J. R. Šinkūnienės (2008), sociokultūrinės veiklos pagrindą sudaro laisvalaikis ir įvairios jo formos (Šinkūnienė J.R., 2008, p. 12). Remiantis M. Spierts (2003), sociokultūrinis darbas apima keturias sritis: rekreaciją, švietimą ir auklėjimą, meną ir kultūrą bei bendruomenės kūrimą. Autorius teigia, kad sociokultūrinį darbą galima skirstyti pagal tokią struktūrą: 1) Sociokultūrinis darbas pagal amžiaus grupes (su vaikais, suaugusiais, pagyvenusiais žmonėmis); 2) Sociokultūrinis darbas, susijęs su socialinėmis politinėmis grupėmis (mergaitėmis, moterimis, imigrantais); 3) Sociokultūrinis darbas savanoriškos iniciatyvos pagrindu; 4) Specifinis sociokultūrinis darbas (vaikų globa, darbas su moksleiviais, darbas pagyvenusių socialinių paslaugų centruose ir kt.); 5) Sociokultūrinis jaunimo darbas (darbas su rizikos grupių jaunuoliais, su jaunimu gatvėse ir kt.)“.

Kaip nurodo A. Kozlovas (2007), „sociokultūrinių paslaugų sudėtis yra tokia: laisvalaikio organizavimas (knygų, spaudos leidinių skaitymas, televizijos laidų žiūrėjimas, diskusijos, poilsis, religinių valandėlių, parodų organizavimas, asmeninių ir kitų švenčių paminėjimas); rankdarbių užsiėmimai (mezgimo, siuvimo, nėrimo, siuvinėjimo, pynimo užsiėmimai, smulkūs medžio darbai); sportinė veikla (bendrieji fiziniai pratimai, fiziniai pratimai naudojantis treniruokliais, žaidimai šachmatais, šaškėmis); kita (išvykų organizavimas į teatrą, koncertus, muziejus, šventes, gamtą, bendradarbiavimas su kitomis socialinėmis įstaigomis); meno terapija (piešimas, lipdymas, klijavimas, floristika, grafika, darbai iš gamtinių medžiagų); muzikos terapija (muzikos klausymas, dainavimas, grojimas įvairiais instrumentais, šokių mokymas); darbo terapija (gėlių priežiūra, buities ir aplinkos tvarkymas, gamtinių medžiagų ir vaistažolių rinkimas); vaidybos pamokėlės (lėlių, šešėlių teatras, inscenizacijos, eilėraščių deklamavimas); maisto gaminimas (pasirinkto patiekalo gaminimas virtuvėje); kompiuterinių įgūdžių lavinimas (ugdymo ir mokymo programos, internetas, informavimas, konsultavimas)“.

Atsižvelgiant į šioje dalyje atliktą analizę, straipsnyje sociokultūrinė veikla bus suprantama, kaip specifinė veikla, kuri gali būti teikiama kaip paslauga, individams, grupėms, organizacijoms ir bendruomenėms, siekiant jų kultūrinio ir visuomeninio veiklumo, pozityvios socializacijos ir socialinių problemų prevencijos.

Sociokultūrinės veiklos poveikio seniūnijoje sprendžiant Covid-19 pandemijos sukeltas problemas tyrimo rezultatai

Empirinio tyrimo charakteristika: Tyrimas atliktas vienoje Utenos regiono kaimiškoje seniūnijoje (toliau – seniūnijoje) 2022 m. balandžio 29 d. – gegužės 6 d. Seniūnijoje apklausti 28 bendruomenės nariai (anketinė apklausa). Generalinė imtis – 30, imties tūris – 28. Tyrime dalyvavusių respondentų patirtis bendruomenėje yra: 14 respondentų 10 ir daugiau metų, 6 respondentų – 4-6 metai, 5 respondentų – 7-9 metai, 2 respondentų, – 1-3 metai, vieno – 1 metai.

Tyrimui atlikti buvo pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas – anketinė apklausa. Tyrimo tikslas – ištirti sociokultūrinės veiklos poveikį kaimiškoje seniūnijoje sprendžiant Covid-19 pandemijos sukeltas problemas

Anketos klausimynas buvo parengtas remiantis sociokultūrinės veiklos sampratos analize, orientuojantis į tris klausimų grupes: 1) šios veiklos sritis – laisvalaikio organizavimą, rankdarbių užsiėmimus, sportinę veiklą, išvykas, dailės, muzikos, darbo, teatro terapiją, maisto gaminimą, kompiuterinių įgūdžių lavinimą; 2) sociokultūrinio darbo organizavimą pagal amžiaus grupes; 3) poveikį sprendžiant Covid-19 pandemijos sukeltas problemas. Klausimyną sudarė 12 klausimų, iš kurių 9 buvo uždaro tipo, 2 atviro ir 1 demografinis.

Pradedant tyrimą buvo gauti X rajono socialinių paslaugų centro vadovo ir bendruomenės pirmininko leidimai.

Pirmuoju anketos klausimu buvo teiraujama, „Kokios sociokultūrinės veiklos buvo vykdomos seniūnijoje Covid-19 pandemijos metu 2020 m. kovo 16 d. – 2021 m. liepos 1d.?“. Respondentų atsakymai buvo įvairūs. Jie pateikiami 1 lentelėje.

1 lentelė. Sociokultūrinių veiklų, vykdytų seniūnijoje Covid-19 pandemijos metu pasiskirstymas pagal dažnumą

Sociokultūrinės veiklos	Dažnai (Keletą kartų per pusmetį), proc.	Retai (Kartą per pusmetį), proc.	Nevyko, proc.
1. Laisvalaikio organizavimas (knygų ir spaudos skaitymas, televizijos laidų žiūrėjimas, asmeninių ir kitų švenčių paminėjimas ir t.t.)	78,6	17,9	3,6 %
2. Rankdarbių užsiėmimai (mezgimas, siuvimas, nėrimas ir t.t.)	78,6	21,4	-
3. Sportinė veikla (bendrieji fiziniai pratimai, fiziniai pratimai naudojantis treniruokliais, žaidimai šachmatais, šaškėmis)	-	42,9	53,6
4. Išvykos (išvykų organizavimas į teatrą, koncertus, muziejus, šventes, gamtą)	-	17,9	82,1
5. Dailės terapija (piešimas, lipdymas, klijavimas, floristika, grafika, darbai iš gamtinių medžiagų)	71,4	10,7	17,9
6. Muzikos terapija (muzikos klausymas, dainavimas, grojimas įvairiais instrumentais, šokių mokymas)	28,6	35,7	35,7
7. Darbo terapija (gėlių priežiūra, buities ir aplinkos tvarkymas ir t.t.)	10,7	42,9	46,4
8. Teatro terapija (lėlių, šešėlių teatras, inscenizacijos, eilėraščių deklamavimas)	7,1	21,4	71,4
9. Maisto gaminimas (pasirinkto patiekalo gaminimas virtuvėje)	3,6	39,3	57,1

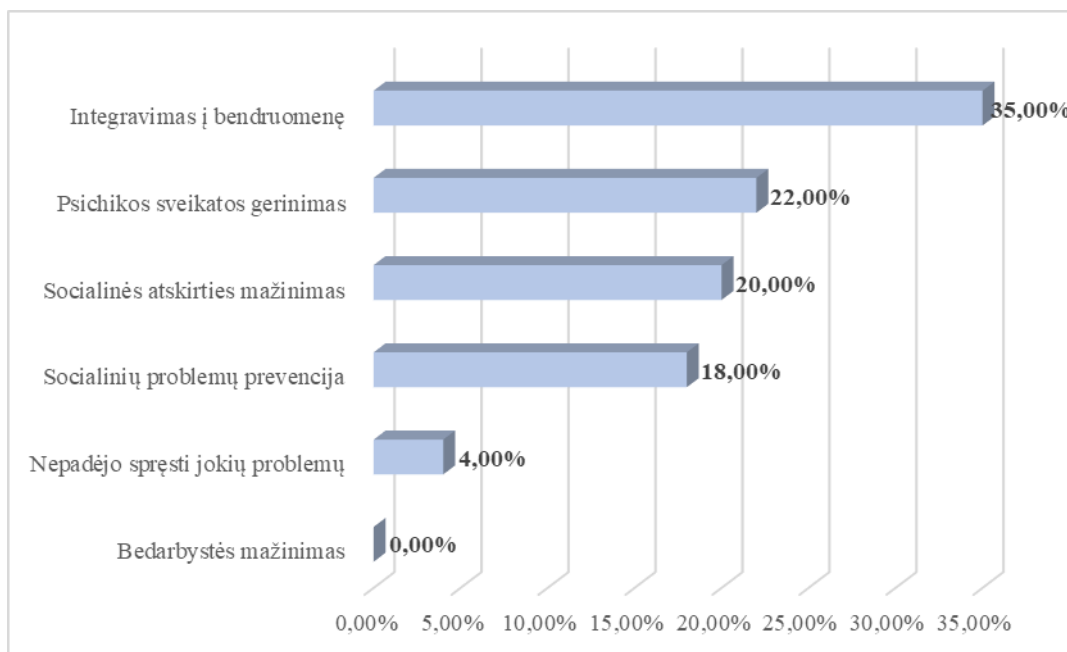
10. Kompiuterinių įgūdžių lavinimas (ugdymo ir mokymo programos, internetas, informavimas, konsultavimas)	14,3	50	35,7
--	------	----	------

Daugumos respondentų (apie 76 proc. atsakymų „Dažnai“ vertinant 1, 2 ir 5 veiklas, vidurkis) atsakymai rodo, kad seniūnijoje pandemijos metu dažnai buvo organizuojami laisvalaikio, rankdarbių, dailės terapijos užsiėmimai. Apie 42,2 proc. tyrimo dalyvių nurodė, jog retai (kartą per pusmetį) vyko kompiuterinių įgūdžių lavinimas, sportinė veikla, darbo terapija, muzikos terapija, maisto gaminimas. Beveik 77 proc. (atsakymų „Nevyko“ vertinant 4 ir 8 veiklas, vidurkis) tyrimo dalyvių teigė, jog pandemijos metu visiškai nebuvo organizuotos išvykos, teatro terapija. Galima teigti, kad neorganizuotas arba retai organizuotas sociokultūrinės veiklas pandemijos laikotarpiu buvo sudėtinga vykdyti dėl galiojusių apribojimų. O įvertinant tai, kad tyrimas atliktas kaimiškoje seniūnijoje, tikėtina, kad ne visi bendruomenės nariai turi gerus kompiuterinio raštingumo įgūdžius ir sudėtingu pandemijos laikotarpiu buvo sudėtinga organizuoti nuotolines veiklas.

Tyrimo metu respondentams užduotas klausimas, kuriuo siekta išsiaiškinti, „Koks buvo seniūnijos gyventojų įsitraukimas į šias veiklas?“ Beveik 54 proc. respondentų nurodė, kad seniūnijos gyventojus reikėjo aktyvinti, 25 proc. nurodė, kad gyventojai buvo aktyvūs, 21,4 proc. kad pasyvūs. Atsakymų analizė leidžia teigti, kad pandemijos laikotarpiu, dėl taikytų ribojimų, užsikrėtimų baimės ir kitų priežasčių, žmonės savotiškai užsidarė savo namuose, todėl juos reikėjo skatinti, aktyvinti dalyvauti sociokultūrinėse veiklose.

Trečiuoju anketos klausimu buvo siekiama sužinoti, „Kaip seniūnijos gyventojai atsiliepė apie sociokultūrinės veiklas kai jose dalyvaudavo?“. Daugumos respondentų atsakymai (89 proc.) parodė, kad gyventojai atsiliepė teigiamai, 11 proc. nurodė, kad gyventojai nepateikė jokios reakcijos, o neigiamų atsiliepimų nebuvo sulaukta.

Vienas svarbiausių tyrimo metu iškeltų klausimų buvo „Kokias Covid-19 pandemijos sukeltas seniūnijos gyventojų problemas šios veiklos padėjo spręsti?“. Respondentai nurodė jų manymu aktualias problemas, kurias pateikiamos 1 paveiksle.

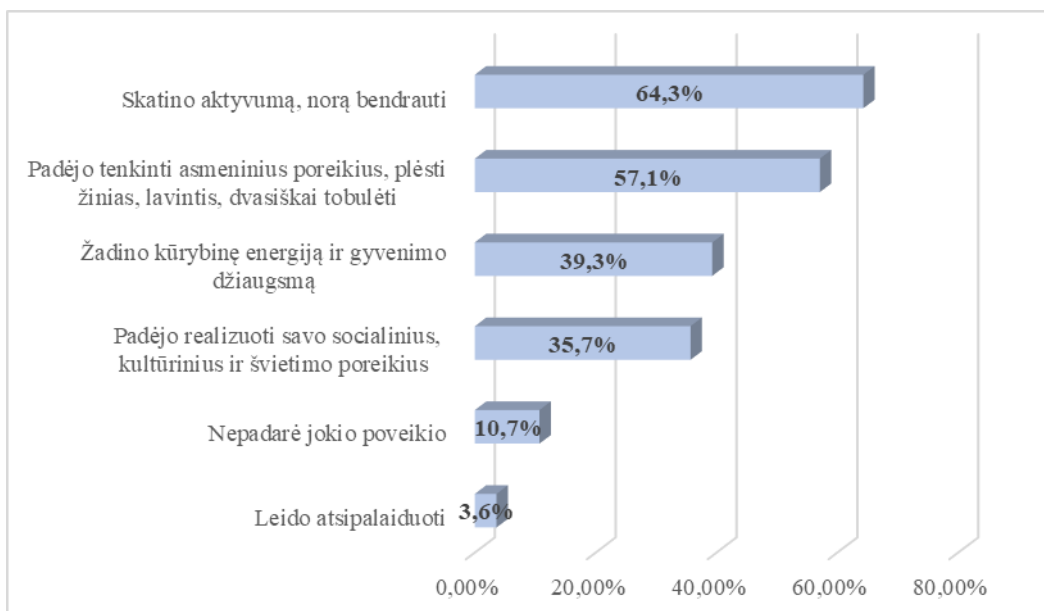

1 pav. Respondentų atsakymų į klausimą „Kokias Covid-19 pandemijos sukeltas seniūnijos gyventojų problemas šios veiklos padėjo spręsti?“ pasiskirstymas, proc.

Kaip matyti iš respondentų atsakymų, daugiau kaip trečdalis jų nurodė, jog sociokultūrinės veiklos padėjo labiau įsitraukti į bendruomenės gyvenimą. Apie penktadalis tyrimo dalyvių akcentavo, kad minėtos veiklos padėjo spręsti psichikos sveikatos, socialinės atskirties mažinimo problemas, tam tikra prasme vykdyti socialinių problemų prevenciją. Šis klausimas, savaime suprantama, neatskleidžia pilno vaizdo apie nurodytų problemų sprendimą. Tačiau leidžia matyti

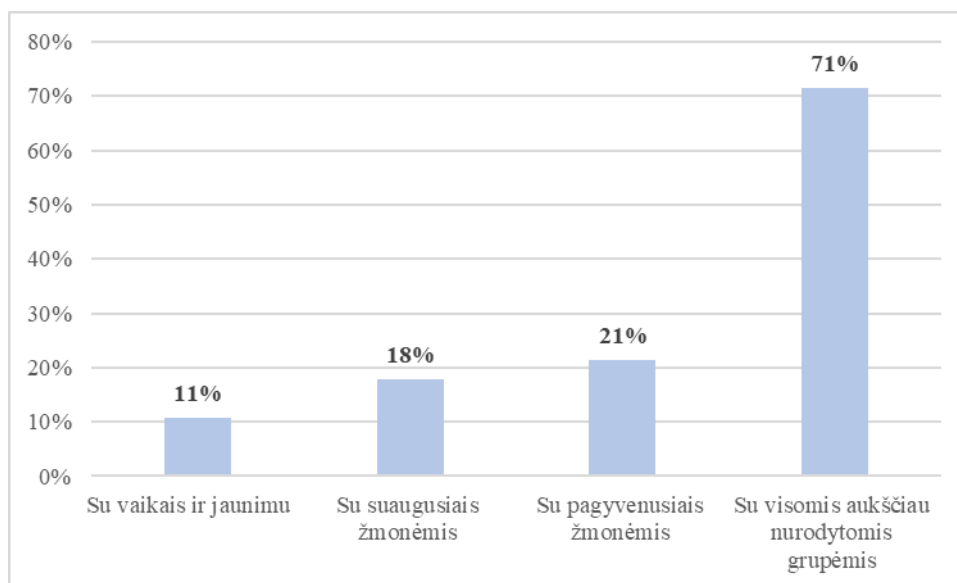
tendenciją, kurią reflektuoja ir išvelgia bendruomenės nariai. Ši tendencija aktuali organizuojant sociokultūrinės veiklas ir ne pandemijos sąlygomis.

Tyrimo dalyviams užduotas ir kitas svarbus klausimas „Kokį poveikį, šios veiklos padarė seniūnijos gyventojams?“ (2 pav.). Apie 60 proc. respondentų teigė, kad sociokultūrinės veiklos seniūnijoje skatino aktyvumą ir norą bendrauti, tenkinti asmeninius poreikius, plėsti žinias, lavintis ir dvasiškai tobulėti. Beveik 40 proc. respondentų pasisakė, kad minėtos veiklos žadino kūrybinę energiją, padėjo realizuoti socialinius, kultūrinius, švietimo poreikius.

2 pav. Respondentų atsakymų į klausimą „Kokį poveikį, šios veiklos padarė seniūnijos gyventojams?“ pasiskirstymas

Dirbant kaimo bendruomenėje labai svarbu į sociokultūrinės veiklas įtraukti kuo daugiau visų amžiaus grupių bendruomenės narių. Todėl vienu iš klausimų teirautasi, „Su kokiomis amžiaus grupėmis buvo vykdomas sociokultūrinis darbas seniūnijoje Covid-19 pandemijos metu?“ (3 pav.).

3 pav. Respondentų atsakymų į klausimą „Su kokiomis amžiaus grupėmis buvo vykdomas sociokultūrinis darbas seniūnijoje Covid-19 pandemijos metu?“ pasiskirstymas

Iš didžiosios dalies (71 proc.) apklaustųjų atsakymų matyti, kad sociokultūrinis darbas buvo vykdomas su visomis amžiaus grupėmis. Galima daryti prielaidą, kad atsižvelgiant į kaimiškąsias

seniūnijos gyventojų sudėtį, didžiausią dalį sudaro pagyvenę bendruomenės nariai, nes 21 proc. respondentų teigė, kad minėtos veiklos buvo nukreiptos į šios amžiaus grupės žmones. Tuo tarpu darbą su suaugusiaisiais ir vaikais bei jaunimu paminėjo mažesnė dalis respondentų.

Respondentų teirautasi, „Ar, Covid-19 pandemijos metu vyko koks nors įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, įvairių sričių specialistų bendradarbiavimas, nukreiptas į sociokultūrinių veiklų organizavimą, gyventojų įtraukimą seniūnijoje?“ ir „Kaip šis bendradarbiavimas pasireiškė?“. Beveik 68 proc. tyrimo dalyvių teigė, kad negali atsakyti į pirmąjį klausimą, 14,3 proc., teigė, kad bendradarbiavimas nevyko, 17,9 proc., kad vyko. Pastarieji respondentai nurodė, jog bendradarbiavimas pasireiškė „Per veiklų organizavimą“, „Organizuojant renginius ir veiklas“, „Jie kartu (seniūnijos įstaigos) organizuodavo renginius“, „Seniūnija suteikdavo transportą“, „Įgyvendinamas projektas „Kompleksinės paslaugos šeimai X rajone“. Projekto veiklas vykdo X bendruomenė“. Straipsnio autorių nuomone, tai, kad dauguma apklaustųjų nežinojo, kaip pasireiškė minėtas bendradarbiavimas, galima paaiškinti tuo, kad bendruomenėje ne visi nariai aktyviai dalyvauja sociokultūrinėse veiklose. Tik dalis aktyviausių jos narių tiesiogiai bendradarbiauja su kitomis institucijomis ir specialistais. Šie aktyviausi nariai ir pateikė konkrečius bendradarbiavimo pavyzdžius. Todėl galima manyti, kad seniūnijos ir bendruomenės bendradarbiavimas vyko organizuojant ir koordinuojant sociokultūrinės veiklas, padedant vieni kitiems pritraukti gyventojus, reikiamus išteklius.

Tyrimo metu respondentų taip pat teirautasi „Ką reikėtų daryti, kad sociokultūrinės veiklos seniūnijoje pritrauktų daugiau gyventojų, o šių veiklų teigiamas poveikis jiems būtų didesnis?“. Apklaustieji buvo prašomi plačiau pakomentuoti atsakymus, esant galimybei parašyti plačiau. 11 respondentų pasiūlymų nepateikė, kiti pasiūlė įvairių sprendimų (2 lentelė).

2 lentelė. Respondentų atsakymai į klausimą „Ką reikėtų daryti, kad sociokultūrinės veiklos seniūnijoje pritrauktų daugiau gyventojų, o šių veiklų teigiamas poveikis jiems būtų didesnis?“

Respondentų atsakymai	Respondentų skaičius
„Aktyviau dalyvauti gyventojams“	2
„Aktyvinti dalyvavimą“	2
„Skatinti gyventojus daugiau dalyvauti renginiuose“	1
„Skirti daugiau finansavimo, kad būtų galima daugiau veiklų organizuoti“	2
„Daugiau viešinimo, skatinimo, reklamos“	4
„Bendradarbiauti tarp įvairių institucijų ir organizacijų“	2
„Organizuojant renginius atsižvelgti į žmonių poreikius, galbūt atlikti anketavimą“	2
„Aktyviau toliau tęsti įvairias veiklas“	2
„Viskas daroma gerai“	1
„Panaikinti karantino ribojimus“	1
„Veiklos pagrinde vykdomos X miestelyje, sunku gyventojams atvykti, nes neišvystytos transporto paslaugos. Galbūt, būtų tikslinga vykdyti arčiau gyventojų“	1

Daugiausiai nuomonę pareiškusių tyrimo dalyvių (4 respondentai) mano, kad reikia „Daugiau viešinimo, skatinimo, reklamos“, 3 mano, kad reikia aktyvinti ir skatinti dalyvauti gyventojus, po 2 apklaustuosius mano, kad norint organizuoti daugiau veiklų reikia didinti finansavimą, bendradarbiauti su įvairiomis institucijomis ir organizacijomis, toliau tęsti įvairias veiklas, tačiau reikia atsižvelgti ir į žmonių poreikius, galbūt, juos iširti, be to – patys gyventojai turi aktyviau dalyvauti. Visuose atsakymuose išsiskyrė nuomonė, kad sociokultūrinės veiklas tikslinga vykdyti ne tik vienoje gyvenvietėje – seniūnijos centre, bet ir eiti arčiau gyventojų į kitas gyvenvietes, kad galėtų dalyvauti daugiau norinčiųjų.

Tyrimo dalyvių pasiteiravus, „Kas tai turėtų daryti?“, dauguma nurodė, kad kultūros darbuotojai (96,4 proc.) ir bibliotekos darbuotojai (92,9 proc.). Apie 57,1 proc. respondentų nuomone, sociokultūrinės veiklas turėtų organizuoti socialiniai darbuotojai, 53,6 proc. – bendruomenės nariai ir 46,4 proc. – seniūnijos darbuotojai. Atsakymuose viena vertus, galima

įžvelgti tradicinį požiūrį į bendruomenės gerovę, kad ją turi kurti tam tikrų įstaigų darbuotojai, bet ne pati bendruomenė. O kita vertus, pusė tyrimo dalyvių tikėtina supranta, jog bendruomenė gali pati organizuotis, telktis ir plėtotis įvairiose srityse, tame tarpe ir sociokultūrinėje. Pastebėtina, kad būtent pusės tyrimo dalyvių patirtis bendruomenėje siekia 10 ir daugiau metų. Tai leidžia daryti prielaidą, kad bendruomenėje yra kritinė masė narių, kurie imasi iniciatyvų ir kuria gerovę savo rankomis ir tą tikėtina darys ateityje.

Išvados

1. Sociokultūrinė veikla – tai darbas su žmonėmis, pagrįstas bendradarbiavimu organizuojant jų laisvalaikį, apimantis rekreacijos, švietimo ir auklėjimo, meno ir kultūros bei bendruomenės kūrimo sritis ir skatinti asmenų, grupių, šeimų ir bendruomenių kultūrinį ir visuomeninį aktyvumą, pozityvią socializaciją, socialinių problemų prevenciją, socialinės atskirties mažinimą, Covid-19 pandemijos sukeltos psichologinės įtampos ir kitų problemų sprendimą.
2. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad X rajono kaimiškoje seniūnijoje per Covid-19 pandemiją teikiamos sociokultūrinės paslaugos visų amžiaus grupių gyventojams turėjo teigiamą poveikį – padėjo gyventojams labiau įsitraukti į bendruomenės gyvenimą, realizuoti savo asmeninius, kultūrinius, socialinius poreikius – plėsti žinias, lavintis, dvasiškai tobulėti, žadino kūrybinę energiją ir gyvenimo džiaugsmą. Nors gyventojus reikėjo aktyvinti įsitraukti į sociokultūrinės veiklas, jų dalyvavimas šiose veiklose padėjo atsipalaiduoti, skatino aktyvumą, stiprino norą bendrauti, realizuoti savo kūrybingumą – tai mažino stresą, nerimą, senjorams – vienišumo jausmą. Galima teigti, kad sociokultūrinės veiklos padėjo spręsti socialinių problemų prevencijos ir socialinės atskirties mažinimo problemas, didino asmenų pasitikėjimą savimi, gerino emociją, psichinę ir fizinę sveikatą. Tyrimo rezultatai parodė, kad tyrimo dalyviai identifikuoja panašias Covid-19 pandemijos pasekmes seniūnijoje, gerai žino situaciją seniūnijoje, aktyviai dalyvauja bendruomenės sociokultūriniame gyvenime, teigiamai vertina sociokultūrinės veiklos naudą ir prasmę įveikiant pandemijos sukeltas ir kitas problemas. Tai sudaro prielaidas plėtoti sociokultūrinės veiklas įvairesnėmis kryptimis įtraukiant daugiau seniūnijos gyventojų.

Literatūros sąrašas

1. Aslam F., Awan T., Syed H., Kashif A., Parveen M. (2020). Sentiments and emotions evoked by headlines of coronavirus disease (COVID-19) outbreak. *Humanities and Social Sciences Communications*, 7(1), (Nr. 23, pp. 1-9). Prieiga per internetą: <https://www.nature.com/articles/s41599-020-0523-3> (žiūrėta 2022-01-20).
2. Baršauskienė V., Leliūgienė I. (2001). Sociokultūrinis darbas bendruomenėje. Monografija. Kaunas: Technologija.
3. Dybey S., Biswas P., Grosh R., Chatterjee S., Dubey M., Lavie C. (2020). Psychosocial impact of COVID-19. *Diabetes & Reviews*, 14(5), (pp. 779-788). Prieiga per internetą: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32526627/> (žiūrėta 2022-01-20).
4. Covid-19 pandemijos aplinkybių poveikis gyventojų psichologinei savijautai (2020). Vilniaus universitetas. Prieiga internetu: [https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/veiklos-sritys/darbas/partneryste/Trisal-taryb-medziaga/2_VU_Ataskaita_2020-12-09%202%20k13\(1\).pdf](https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/veiklos-sritys/darbas/partneryste/Trisal-taryb-medziaga/2_VU_Ataskaita_2020-12-09%202%20k13(1).pdf) (žiūrėta 2022-01-25).
5. Kozlovas A. (2007). Socialinis darbas: profesinės veiklos įvadas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
6. Kvieskienė G. (2005). Pozityvioji socializacija. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
7. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo pakeitimo“. Valstybės žinios, 2006-04-20, Nr. 43-1570. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274453/asr>
8. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. Valstybės žinios, 2006-02-11, Nr. 17-589. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342/asr>
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl karantino Lietuvos Respublikoje paskelbimo. TAR., 2020-03-14, Nr. 5466. Prieiga per internetą:

- <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/deaf8694663011eaa02cacf2a861120c/asr>
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl karantino Lietuvos Respublikoje paskelbimo. TAR, 2020-11-05, Nr. 23062. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a2b5da801f4a11eb9604df942ee8e443>
 11. Lisauskienė D., Aleksienė V. (2016). Socialinis darbuotojas kaip rekreacinės veiklos organizatorius, dirbantis su gatvėje laiką leidžiančiais jaunais žmonėmis. Visuomenės sveikata (Priedas Nr. 2, p. 86). Vilnius: Higienos institutas.
 12. Mackenzie D. (2020). Covid-19 pandemija, kuri niekuomet neturėjo prasidėti, ir kaip sustabdyti kitą. Vilnius: Briedis.
 13. Paulauskaitė E. (2018). Socialinio darbuotojo profesinė kompetencija teikiant rekreacijos paslaugas socialinėse įstaigose. Magistro baigiamasis darbas, Lietuvos edukologijos universitetas. Vilnius.
 14. Sakalauskienė R. (2011). Sociokultūrinių edukacinių veiklų kryptys bendruomenėje. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius.
 15. Savickaitė D. (2006). Sociokultūrinė veikla padeda pritaipyti besikeičiančių vertybių visuomenėje. Kultūros aktualijos, 3 (50), pp. 17-20.
 16. Socialinio darbo profesijos terminų žodynas. (2016). Kauno kolegija: Medicinos fakultetas. [https://dspace.kaunokolegija.lt/bitstream/handle/123456789/110/Socialinio%20darbo%20profesijos%20terminu%20zodynas_1109.pdf?sequence=1\(peržiūrėta \(žiūrėta 2022-01-04\)\)](https://dspace.kaunokolegija.lt/bitstream/handle/123456789/110/Socialinio%20darbo%20profesijos%20terminu%20zodynas_1109.pdf?sequence=1(peržiūrėta%20(žiūrėta%202022-01-04)))
 17. Spierts M. (2003). Balansavimas ir aktyvinimas. Metodškai organizuotas sociokultūrinis darbas. Vilnius, VU.
 18. Šinkūnienė J. R. (2008). Meninis socialinis projektas. Socialinis – interakcinis modelis: integracija bendradarbiaujant meninėje veikloje. Socialinis ugdymas. (Nr. 18 (29), p. 49). Vilnius: Lietuvos edukologijos universitetas.
 19. Šimkevičienė V. (2014). Sociokultūrinių paslaugų poveikis bendruomenėje: esama situacija ir lūkesčiai. Magistro darbas. Šiaulių universitetas.
 20. Teleišienė A., Balžekienė A., Budžytė A., Zolubienė E. (2021). Covid-19 rizikos suvokimas ir socialiniai daugikliai Lietuvoje. Filosofija. Sociologija (T. 32, pp. 95-104). Lietuvos mokslų akademija. Prieiga per internetą: <https://www.lmaleidykla.lt/ojs/index.php/filosofija-sociologija/article/view/4409/3540> (žiūrėta 2022-01-20)
 21. Worldometers.info. Prieiga per internetą: <https://www.worldometers.info/coronavirus> (žiūrėta 2022-05-15).

THE IMPACT OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITIES IN THE RURAL ELDERSHIP ON THE PROBLEMS CAUSED BY THE COVID-19 PANDEMIC

Jolanta Žuromskienė, Vitalija Bartuševičienė

*Utena University of Applied Sciences, Faculty of Medicine
Maironio str. 7, Utena*

Summary

Sociocultural work is one of the general social services. In our society, it is an important, if underdeveloped, area of practical activity for social workers. In the context of various changes in society, there is a great need for social, cultural and spiritual services. This was particularly evident during the Covid-19 pandemic, when social workers faced many challenges and the negative effects of the pandemic were felt by all people. In order to counteract these effects and to prevent social problems to promote positive changes in society, socio-cultural work is being carried out. This article aims to show the impact of socio-cultural work in addressing the problems caused by the Covid-19 pandemic in problems of people living in a rural area.

The object of the article is the impact of socio-cultural work in a rural eldership on Covid-19 pandemic.

The aim of this article is to investigate the impact of socio-cultural activities in a rural eldership on the Covid-19 pandemic.

Objectives: to identify the concept of socio-cultural activities; to investigate the impact of socio-cultural activities in X district, X eldership, in solving the problems caused by the Covid-19 pandemic.

Characteristics of the research: the study was carried out in X eldership of X district. 28 members of the X community were interviewed, the general population was 30. The survey was carried out between 29 April and 6 May 2022 by means of a questionnaire survey.

Main conclusion. The results of the study suggest that socio-cultural services were provided to people of all ages in Eldership X, Commune X during the Covid-19 pandemic. This had a positive impact - they helped the population to become more involved in the community life, to realise their personal, cultural and social needs - to expand their knowledge, to develop their education, to improve spiritually, to creative energy. Although the population needed to be activated to engage in socio-cultural activities, their participation in these activities helped them to relax, encourage activity, increased the desire to communicate and to realise their creativity. This reduced stress and anxiety, for seniors, the feeling of loneliness. It can be argued that socio-cultural activities helped to address social prevention of social problems and reduction of social exclusion, increased the confidence of individuals self-confidence, improved emotional, mental and physical health. The results of the study showed that the participants identified similar characteristics of the Covid-19 pandemic consequences in the X eldership, have a good knowledge of the situation, and are actively involved in the community socio-cultural life in the municipality, have a positive attitude towards the benefits and meaning of socio-cultural activities in overcoming problems caused by the pandemic. This is a prerequisite for the development of socio-cultural activities involving more of the population of the municipality in a wider range of activities.

Keywords: socio-cultural activities, impact of socio-cultural activities, problems caused by the Covid-19 pandemic.